

 Nyhetsbrevet, OI-nyhetene og doffin.no er tjenester fra Difi (Direktoratet for forvaltning og IKT).

Nyhetsbrev nr. 3/2012 – Fredag 20. januar

1. Dårligst på bruk av innkjøp for innovasjon
2. Nei til innsyn i navn og initialer på faktura
3. Finansiell utvikling over tid er nyttig info
4. Helikoptre, innkjøpspolitikk og pris
5. Høyest korrupsjonsrisiko i kommunal sektor
6. Enklare for småleverandørane
7. Ikkje god nok styring av miljøkrav i innkjøp
8. Løsere økonomistyring ved innovasjon?

Dårligst på bruk av innkjøp for innovasjon

Ikke i noe annet nordisk land er det offentlige dårligere til å bruke innkjøp for å fremme innovasjon enn i Norge. Det fremgår av en nordisk undersøkelse på oppdrag av Innovasjon Norge/Norges forskningsråd. Rett nok heter det i undersøkelsesrapporten at resultatene kan skyldes formuleringene i eller forståelsen av spørsmålene i spørreskjemaet. Imidlertid slår KS nå til lyd for å utnytte innovasjonspotensialet i innkjøp knyttet til omsorg, mens de regionale helseforetakene har fått beskjed fra Helse- og omsorgsdepartementet om økt innovasjonsaktivitet i 2012.

KS kommenterer innovasjon og bruk av offentlige anskaffelser i sin høringsuttalelse til Hagen-utvalgets innstilling (NOU 2011:11 Innovasjon i omsorg). Å utvikle innovative løsninger er en avgjørende faktor for at offentlig sektor framover skal kunne opprettholde god kvalitet på sine tjenester og møte utfordringene i fremtiden, påpeker kommunenes interesseorganisasjon.

Utvalget påpeker at det er god langsiktig næringsutvikling å utnytte den offentlige innkjøpsmakten til å stimulere fram og prøve ut produkter og løsninger. Disse kan produsentene i neste omgang utvikle videre for salg til individer som ønsker å være mest mulig selvhjulpne uten omsorgstjenestenes assistanse.

Innovasjonspotensial

Kommunesektoren som krevende kunde – offentlig-privat innovasjon (OPI), og bestillerkompetanse er sentrale elementer i utvalgets tenkning, skriver KS, og fortsetter: - KS er opptatt av innovasjonspotensialet som ligger i innkjøp. Erfaringene fra Nasjonalt program for leverandørutvikling viser at økt kompetanse og bevisstgjøring både hos leverandører og hos kommunale innkjøpere er veien å gå.

Kommunenes interesseorganisasjon stiller seg også bak et forslag til forenkling fra Hagen-utvalget: - Utvalget er også, skriver KS, opptatt av å endre rettsstilstanden slik at det blir tydeligere med henhold til vilkårene for når et utviklingsprosjekt er å betrakte som et offentlig innkjøp, fortolkningen av et utviklingsprosjekt og utredninger knyttet til egne juridiske erfaringer i større samarbeidsprosjekter.

Helseforetakene

Samtidig har Helse- og omsorgsdepartementet sendt ut oppdragsdokumentene for 2012 til de regionale helseforetakene, og her er det et eget punkt om innovasjon: - Økt innovasjonsaktivitet gjennom bruk av offentlige innkjøp, før-kommersielle avtaler og prosjekter med leverandørindustrien.

Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) har for øvrig på oppdrag av Innovasjon Norge/Norges forskningsråd gjennomført en nordisk pilotstudie der formålet har vært å generere en bedre forståelse for hvordan man best kan måle innovasjon i den offentlige sektoren (Measuring Public Innovation in Nordic Countries: Toward a common statistical approach). Blant verktøyene for å fremme innovasjon som NIFU har sett på, er offentlige innkjøp. Mellom 40 og 50 prosent av de som har svart, sier de har benyttet innkjøp for å fremme innovasjon – sentralmyndighetene i større grad enn ikke-sentrale styresmakter. Av de fem nordiske landene ligger Norge på bunn når det gjelder å bruke offentlige innkjøp for å fremme innovasjon. Dette kan ha med formuleringene i eller forståelsen av spørsmålene i spørreskjemaet, forklarer NIFU.

Nei til innsyn i navn og initialer på faktura

Det gis ikke innsyn i aktuelle konsulents navn og initialer på fakturaer i en konkret gebyrsak som gjaldt barneverntjeneste. Det har nå Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (FAD) slått fast. Å utgi navn og initialer vil kunne medføre en negativ oppmerksomhet som konsulentene må kunne sies å ha en berettiget grunn til å vernes mot, heter det. Den eventuelle interessen allmennheten måtte ha i opplysningene, kan ikke under noen omstendigheter sies å veie tyngre enn behovet konsulentene har for vern, slår departementet fast.

Det var i forbindelse med KOFA-sak 2010/305 at det kom en anmodning til klagenemnda om innsyn i fakturaer fra den berørte leverandøren i klagesaken. Selve klagesaken gjaldt leveranse av saksbehandlingstjenester til barnevernet i Oppegård kommune. Her kom KOFA til at det dreide seg om en ulovlig direkteanskaffelse, og kommunen ble ilagt et overtredelsesgebyr på 145 000 kroner. Når det gjaldt innsynsanmodningen, ble den imøtekommet med unntak av konsulentenes navn og initialer. Begrunnelsen var at innsyn i navn og initialer i denne saken kommer inn under forvaltningslovens taushetsplikt for noens «personlige forhold».

Delvis innsynsavslag påklaget

Det delvise avslaget på innsyn ble klaget inn for FAD, som rett før jul besluttet ikke å ta klagen til følge. FAD kom til at alle navnene og referansehenvisningene i fakturaene var å anse som «personlige forhold». Under behandlingen av innsynsklagen har departementet innhentet informasjon og synspunkter fra Oppegård kommune, fremgår det av brevet med avslaget på innsynsklagen.

- På bakgrunn av de opplysningene departementet har, er vi av den oppfatning at en utgivelse av de sladdete navnene/initialene vil kunne utsette en eller flere av de aktuelle konsulentene for ytterligere personlig belastende oppmerksomhet grunnet arbeidet de har utført for Barnevernkompetanse AS, skriver departementet. Graden av negativ eksponering konsulentene kan oppleve, er det i utgangspunktet vanskelig for departementet å ha noen klar formening om, da dette bygger på antagelser om fremtidige forhold/reaksjoner fra omverdenen. FAD viser likevel til at vi har fått opplyst at enkelte av oppdragene omhandler omsorgsovertakelse. Dette er en type saker det gjerne er knyttet sterke følelser til og som dermed kan få mye fokus – både fra enkeltpersoner og media.

Berettiget grunn til vern

Departementet mener derfor at å utgi konsulentenes navn og initialer vil kunne medføre en negativ oppmerksomhet som konsulentene må kunne sies å ha en berettiget grunn til å vernes mot. FAD gjør oppmerksom på at Oppegård kommune peker på at det særlig er én konsulent som har hatt særlig krevende oppdrag og opplevd mye fokus på sakene sine. Departementet mener likevel at vurderingen må gjelde samtlige konsulenter, da man ved å utgi navnene på de øvrige konsulentene indirekte vil kunne avsløre hvem personen som er unntatt offentlighet, er.

Departementet har dessuten lagt vekt på at det synes lite sannsynlig at allmennheten vil ha noen særlig velbegrunnet interesse i å gjøre seg kjent med den konkrete informasjonen, og viser her til Justisdepartements «Rettleiing til offentleglova» (s. 79). Den eventuelle interessen allmennheten måtte ha i opplysningene, kan for øvrig ikke under noen omstendigheter sies å veie tyngre enn behovet konsulentene har for vern, slår departementet fast.

Finansiell utvikling over tid er nyttig info

- En vurdering av selskapets finansielle utvikling over en periode forteller mye om selskapet slik det fremstår i dag, konstaterte justisminister Grete Faremo i Stortinget nylig. Hun besvarte et spørsmål om finansielle vurderinger fra en tidligere fase gir grunnlag for at et selskap utelukkes fra en anbudskonkurranse senere hen. Av regelverket fremgår det uttrykkelig at en oppdragsgiver kan stille finansielle og økonomiske minimumskrav som leverandøren må oppfylle for å delta i konkurransen.

Storingsrepresentanten bak det skriftlige spørsmålet, Borghild Tenden (v), tok utgangspunkt i en konkret sak. Nåværende SAR-kontrakt (Search and rescue) for sysselmannen på Svalbard utløper 31.03.14. I den forbindelse er det utlyst en anbudskonkurranse for perioden 01.04.14-31.03.20 med ytterligere opsjonsmulighet på to+to år. Airlift AS har utført SAR-kontrakten i 15 år, men har ikke blitt prekvalifisert denne gangen med den begrunnelse at selskapet ikke oppfylte kvalifikasjonskravet relatert til deltakernes finansielle stilling.

- I prekvalifiseringsgrunnlaget var det oppstilt flere indikatorer, hvor ingen var forutsatt å være absolutte da begrepene should, may og reserves the right gjennomgående var benyttet ved beskrivelsen av de ulike indikatorer. Ved å benytte disse begrepene har Justisdepartementet forbeholdt seg en rett, men ikke en plikt til å avvise deltakere i konkurransen, mente Tenden. At Justisdepartementet har forbeholdt seg en slik rett

understrekes også av at ingen av de tilbyderne som ble prekvalifisert, har oppfylt disse indikatorene fullt ut.

Etter nærmere vurdering

Airlift AS fikk samme dag som selskapet ble avvist, beskjed om at Justisdepartementet hadde benyttet opsjonsmuligheten i eksisterende SAR-avtale, slik at Airlift AS utøver SAR-tjenesten i ytterligere to år. Det kan synes som at Justisdepartementet har adgang til å omgjøre sitt vedtak om å avvise Airlift AS fra konkurransen, og ved dette la selskapet delta i den etterfølgende konkurransen dersom selskapets økonomi etter nærmere vurdering anses god nok, ikke bare til å forlenge dagens kontrakt, men også å konkurrere om en ny.

Tenden viste i denne sammenhengen til tidligere utsagn fra fornyings-, administrasjons- og kirkeministeren (Dokument nr. 15:1807 (2010-2011) om prinsipielle implikasjoner av et vedtak der et firma ble avvist utelukkende på grunnlag av opplysninger om omsetning fra tidligere år. Her sa statsråden at regelverket ikke legger konkrete føringer, at oppdragsgiveren kan stille kvalifikasjonskrav, og: "På generelt grunnlag vil jeg imidlertid si at oppdragsgiverne bør foreta en konkret vurdering av risikoen ved den enkelte anskaffelse, og stille krav som står i forhold til kontraktens art, omfang og kompleksitet. Mindre anskaffelser innebærer ofte mindre risiko enn større anskaffelser, og kravene til leverandørene bør derfor differensieres, slik at man unngår å ekskludere små bedrifter fra deltakelse i konkurransen. Norge har mange små og mellomstore bedrifter, og regelverket er ikke til hinder for å legge til rette for at disse bedriftene kan delta i offentlige konkurranser."

Kan stille økonomiske minimumskrav

I sitt svar slo justisminister Grete Faremo fast at det i forskrift om offentlige anskaffelser uttrykkelig fremgår at oppdragsgiver kan stille finansielle og økonomiske minimumskrav som leverandøren må oppfylle for å delta i konkurransen. Kravene må stå i forhold til ytelsen som skal leveres. Måten man i praksis vurderer leverandørers økonomiske og finansielle stilling, er typisk å kreve dokumentasjon på de siste års resultater, dvs årsregnskaper, årsberetninger osv.. En vurdering av selskapets finansielle utvikling over en periode forteller mye om selskapet slik det fremstår i dag, konstaterte statsråden.

Nytt i kortform om offentlige innkjøp

Helikoptre, innkjøpspolitikk og pris

Statens aller største anskaffelsesprosjekt for tiden er kjøp av redningshelikoptre, og her kreves omfattende vurderinger, slo justisminister Grete Faremo fast i Stortinget. Frivillighet Norge krever at staten utmeisler en innkjøpspolitikk på helse- og velferdssfeltet. Over en periode på 10 – 20 år blir det meste av prispotensialet av avtaler tatt ut, heter det i Agder. BI-professor mener økt konkurranseutsetting bør vurderes, og i Finnmark er det leverandørkonferanse. I Finland viser en undersøkelse at det er utforming, formidling og bruk av tildelingskriteriene som skaper størst problemer for innkjøperne. I Skottland får de statlige innkjøperne toppkarakter i en revisjon.

Krevende helikopteranskaffelse

- Anskaffelsen av nye redningshelikoptre er for tiden et av statens aller største anskaffelsesprosjekter og med betydelige konsekvenser de neste 30-40 år. Redningshelikoptre involverer løsninger som er forholdsvis avanserte og kostbare. Dette krever en omfattende vurdering før anskaffelse. Jeg er opptatt av at vi anskaffer de riktige helikoptrene og at prosessen fram dit må være ryddig og inngi tillit for alle de involverte parter, skriver justisminister Grete Faremo bl.a. i et svar til stortingsrepresentant Ulf Leirstein (fr.p.). Han spurte om størrelsen på prosjektorganisasjonen i forbindelse med dette kjøpet, og om det kunne være rom for besparelser knyttet til administrasjon og byråkrati.

Krav om offentlig innkjøpspolitikk

Frivillighet Norge krever i et brev til Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (FAD) at regjeringen vedtar en offentlig innkjøpspolitikk på helse- og velferdsfeltet. Politikken må, heter det bl.a., skille tydelig mellom kommersielle aktører og ideelle nonprofittbaserte aktører i utvikling av avtaleverk og innkjøpsveiledning. Dessuten må det tydelig uttales at det offentlige, når det er aktuelt å bestille helse- og velferdstjenester, skal foretrekke ideelle aktører så fremt disse fins og holder forsvarlig kvalitet. Innkjøpspolitikken må også aktivt bidra til at offentlige innkjøpere bruker det handlingsrommet lov om offentlige anskaffelser og tilhørende forskrifter åpner for, for å inngå direkte innkjøpsavtaler og å avvikle skjermede anbuds konkurranser.

Prispotensialet for det meste tatt ut

Etter at det kommunale innkjøpssamarbeidet i Agderfylkene har opparbeidet en kontraktsporfølje over en 10-20 årsperiode, er for en stor del potentialet for prisreduksjoner tatt ut. Hovedutfordringen er derfor å opprettholde det prisnivået som er etablert i den foreliggende kontraktsporføljen. Dette skriver innkjøpssentralen Offentlig Fellesinnkjøp Agder (OFA) i sin årsberetning for 2010. Men noen prisbesparelser oppnås fremdeles: Vest-Agder fylkeskommune kjøpte 2500 bærbare elev-pc-er og sparte i størrelsesorden 400 kroner pr. maskin i forhold til de gode prisene som allerede var i gjeldende kontrakt.

Vurdere økt konkurranseutsetting

- Man bør se på muligheten for økt konkurranseutsetting av kommunale tjenester. Bruk av anbud kan bety enda mer papirarbeid og byråkrati – men kan også gi oss mer valuta for skattepengene. Hensiktsmessighet må ikke ofres på ideologiens alter, sier BI-professor Rune Sørensen, som er en av Norges fremste eksperter på kommunale tjenester og kommuneøkonomi. Offentlig sektors utgifter vil bare øke fremover. Derfor må vi finne ut hvordan vi kan organisere oss for å få mest mulig velferd for hver krone. – Vi må reformere offentlig sektor, det er ingen vei utenom, sier Sørensen til NHO-Magasinet.

Inviterer til leverandørkonferanse

Finmark fylkeskommune inviterer leverandører til en konferanse for å sikre enkle og gunstige avtaler på kontormøbler. Målet med konferansen er å få innspill til hvordan fylkeskommunen kan sikre seg kostnadseffektive leveranser som også er bærekraftig for leverandørmarkedet. Møtet vil bli avholdt på Fylkeshuset i Vadsø tirsdag 24. januar 2012. - Den aktuelle rammeavtalen skal kunngjøres innenfor EØS-området. Kravspesifikasjoner

og krav om dekningsområde kan lett virke diskriminerende for både internasjonale, nasjonale og lokale leverandører. Dette vil kunne svekke konkurransen. Derfor vil vi gjerne komme i en god dialog med bransjen og få innspill i forkant av kunngjøringen, sier innkjøpsrådgiver Stengrim Andersen i Finnmark fylkeskommune.

Mest hodebry med tildelingskriteriene

I Finland har Rådgivningsenheten för offentlig upphandling latt gjennomføre en undersøkelse av Marknadsdomstolens avgjørelser i klagesaker som gjaldt offentlige innkjøp. 406 avgjørelser ble analysert, fra tidsrommet 1. juli 2010 – 31.0. juni 2011. Majoriteten av feilene og problemene oppstår ved utformingen av anbudsdokumentene og i tildelingsprosessen. Det vanskeligste for de finske offentlige innkjøperne synes å være å stille opp tildelingskriterier, beskrive kriteriene for tilbydere og benytte kriteriene ved kontraktstildelingen.

Beste karakter til skotske innkjøpere

Som et virkemiddel for å forbedre det offentliges innsats på innkjøpsområdet er det i Skottland utviklet et måleverktøy – Procurement Capability Assessment (PCA). For tiden gjennomgår alle offentlige myndigheter i landet en slik revisjon, og innkjøperne hos sentralmyndighetene kunne rett før jul notere seg for beste karakter – «superior performance». Det innebærer en betydelig forbedring siden forrige gang. Revisjonen retter søkelyset bl.a. mot ledelse, strategi og mål, leverandørbehov, sourcing, kontrakt- og leverandørstyring osv.

Høyest korrupsjonsrisiko i kommunal sektor

Lokale og kommunale myndigheter, administrative sjefer eller politikere og direkteanskaffelser. Dette er «målgrupper» som i et nytt svensk hefte utpekes som de mest utsatte for korrupsjonsfremstøt når det gjelder offentlige anskaffelser. Heftet ble lansert rett før jul, og det er Upphandlingsstødet i Kammarkollegiet som er utgiver. Upphandlingsstødet er den svenske «søsteren» til avdelingen for offentlige anskaffelser i Difi (Direktoratet for forvaltning og IKT).

Formålet med publikasjonen er å gi et innblikk i hvorledes korrupsjon i offentlige anskaffelser kan arte seg og å gi kunnskap om hvorledes den kan forhindres og forebygges. Representanter for offentlige oppdragsgivere, leverandører, Sveriges Kommuner och landsting (SKL), Riksenheten mot korruption og Institutet Mot Mutor (IMM) har dannet en referansegruppe for heftets innhold.

Det er ikke bare korrupsjon i vanlig forstand som er tema for den svenske publikasjonen, men også handlinger som har som formål å begunstige venner og slektninger. Innkjøpere, brukere og prosjektledere er alle risikogrupper for korrupsjonsfremstøt, men forskning viser at det er bestillere som er mest utsatt. I denne sammenhengen er begrepet «bestillere» brukt om dem som bestiller selve anskaffelsen, det vil ofte si sjefer i administrasjonen eller politikere. Gjennom sitt kunnskapsovertak, heter det, kan de styre underlag og behovsanalyse i den retningen de ønsker. Slike bestillere er generelt ikke like bevandret i anskaffelses- og korrupsjonslovgivning og har derfor mindre

kunnskap om hvor grensene går. De kan dermed ha vanskeligere med å stå imot utilbørlig påvirkning.

Spesielt høy risiko

Lokale og kommunale myndigheter løper en spesielt høy risiko for korrupsjon, fremgår det av publikasjonen. En forklaring på det er at det i kommuner generelt er mangel på jurister og personer med anskaffelseskompetanse. Korte avstander mellom leverandører og de som anskaffer, innebærer at det kan oppstå et vennsforhold mellom dem. Til og med det at man verner om sin egen bygd, kan lede til at man på lokalt nivå begunstiger lokale leverandører:

- Det kan være at bestillere, f.eks. politikere, gir innkjøpere direktiv om å begunstige det lokale næringslivet, heter det. Det å verne om sin egen bygd behøver naturligvis ikke lede til korrupsjon, men kan lede til en tillitsskadelig handlingsmåte og bryte med reglene om f.eks. likebehandling.

Direkteanskaffelser

Risikoen for påvirkning er større enn normalt ved f.eks. direkteanskaffelser. At direkteanskaffelse utføres av medarbeidere som normalt ikke gjennomfører anskaffelser i kombinasjon med at det er en prosess uten krav på kunngjøring og konkurranseutsetting, innebærer at det trolig er den delen innenfor offentlige anskaffelser med størst risiko for korrupsjon.

I heftet gis det også en rekke råd med sikte på å forhindre korrupsjon. Ansvaret ligger hos toppledelsen, og en policy mot korrupsjon, bestikkelser etc. er et første steg i arbeidet, heter det. Informasjon til leverandører, kompetanse, diskusjoner og øvelse, åpenhet, jobbrotasjon, innkjøperne i strategiske roller i organisasjonen og minst to som attesterer og tar beslutninger er stikkord for tiltak som kan forhindre korrupsjon.

Enklare for småleverandørane

Framlegget til reviderte reglar for offentlege innkjøp i Europa, er ein siger for dei mindre leverandørane. Det er det nordisk semje om, skal ein tru dei første kommentarane som er komne.

Regelframlegga opnar dei offentlege marknadene for småleverandørar: Store oppdrag skal delast opp, og fleire tiltak skal gjere papirarbeidet enklare. For offentlege oppdragsgjevarar inneber dette at tevlinga i marknaden kan verte betre, og det kan gje betre vilkår – og vere meir berekraftig.

Det var rett før jul førre året at EU-kommisjonen kom med framlegg til reviderte direktiv for vanlege offentlege innkjøp og for kjøp av verksemder innanfor forsyningssektorane. Eit heilt nytt direktiv kom òg, nemleg for konsesjonar. Om lag samstundes kom det melding om at partnarane i Verds handelsorganisasjonen (WTO = World Trade Organization) var komne fram til semje om mellom annan reglar for tilgjenge for tredjeland på dei offentlege marknadene. Denne semja kan føre til at EU-kommisjonen kjem med tilpassingar i dei reviderte direktiva dei no har lagt fram.

I dei nordiske land er det i første rekkje tiltaka i direktiva som gjeld småleverandørane som har ført til oppglødde kommentarar. EU-kommisjonen har gjort framlegg om at alle

kjøp over fire millionar kroner skal delast opp, og dei oppdragsgjevarane som ikkje gjer det, må forklare i tevlingsdokumenta kvifor dei ikkje har gjort det. Dessutan kan ein oppdragsgjevar betale ein underentreprenør direkte, utan å gå vegen om hovudleverandøren.

KS Bedrift

KS Bedrift har allereie sendt ut ei oppmoding til sine medlemsverksemdar som gjennomfører innkjøpsprosessar om at dei vurderer om større kontraktar bør delast opp, slik at det vert mogeleg for småføretak å vere med i tevlingane. Såleis, heiter det, kan òg lokale verksemdar kome på tale ved oppdrag der dei tidlegare har vore for små til å kunne levere tilbod.

Danske Håndværksrådet jublar og meiner tiltaka frå EU-kommisjonen er nesten som ei julegåve å rekne. Rådet organiserer om lag 20 000 småføretak – av desse nær 6 000 i byggebransjen. Dei oppmodar den danske regjeringa om å innføre tilsvarande reglar for alle offentlege oppdrag.

NHO kallar framlegget til nye reglar på desse punkta for ein siger for de mindre leverandørane. Dei legg til at det dessutan er fleire tiltak til beste for dei små: Berre kvalifiserte leverandørar må leggje fram originaldokumentasjon, at ein oppdragsgjevar skal godta sjølvmelding som hovudregel, og det skal etablerast eit offentleg innkjøpsspass som skal innehalde eigna informasjon i samband med kvalifisering av leverandørar.

Europeisk skepsis

Den britiske regjeringa er på si side ikkje overtydd om at ein treng eit eige direktiv for konsesjonar, men peikar på at reglane i det nye direktivet ikkje verkar altfor krevjande. Samstundes med at framlegget frå Kommisjonen kom, sende BUSINESSEUROPE ut ei melding der dei hevda at det eigentleg ikkje var naudsynt med ein revisjon av dei offentlege innkjøpsreglane. Problema ar ikkje reglane, heiter det, men gjennomføring av dei på nasjonalt nivå og manglande kompetanse hos dei offentlege oppdragsgjevarane om korleis dei på rett måte skal handtere reglane.

No er det Ministerrådet og Europaparlamentet som skal drøfte framlegga frå Kommisjonen, og dersom dei er ferdige innan 2012 er over, kan direktiva gjennomførast i medlemslanda innan 30. juni 2014. For Noreg gjeld EØS-reglane, og det tyder at EØS-komiteen skal ha drøfta dei reglane som EU vert samde om, før reglane kan verte ein del av norsk rett. Såleis er det vanskeleg å seie når vi får dei nye EU-reglane.

Ikkje god nok styring av miljøkrav i innkjøp

Den svenske regjeringa vert kritisert av Riksrevisionen for å ha for dårleg styring med bruken av miljøkrav i offentlege innkjøp. Det er ikkje nokon tydeleg kopling til den samla nasjonale energi- og klimapolitikken, og måla i handlingsplanen for miljøkrav i offentlege innkjøp er retta inn mot sjølve prosessen. Her gjeld det å auke talet på innkjøp med miljøkrav og få fleire offentlege oppdragsgjevarar til å nytte slike krav, skriv riksrevisorane. Såleis er det vankeleg å seie noko om miljøkrav i offentlege innkjøp verkeleg fører fram mot dei nasjonale måla for klimapolitikken.

Riksrevisionen har granska om regjeringa nyttar styringsmidlet «miljøkrav i offentlege innkjøp» på ein så effektiv måte at det bidrar til å nå dei nasjonale måla for miljøkvalitet. For eit par år sidan gjorde Riksdagen vedtak om ein samla energi- og klimapolitikk. Utslepp av drivhusgassar skal mellom anna reduserast med 20 millionar tonn fram til 2020 (samanlikna med 1990-tal). Eit av styringsmidla for å nå dette målet er «miljøkrav offentlege innkjøp», men Riksrevisionen fann i ein tidlegare studie indikasjonar på at dette styringsmidlet ikkje tydeleg nok var retta inn mot det nemnde målet i den samla energi- og klimapolitikken.

Resultatet av granskinga som følgde, ligg no føre i ein rapport frå dei svenske riksrevisorane. Ein hovudkonklusjon er at styringa av arbeidet med miljøkrav i offentlege innkjøp må verte sterkare for å auke effektiviteten. Handlingsplanen for meir bruk av miljøkrav når det offentlege kjøper inn, må knytast tydelegare til måla i den samla energi- og klimapolitikken, heiter det. Riksrevisionen peikar på at dei saknar ei tydeleg innretning mot prioriterte miljøproblem. Det gjer det vanskeleg å avgjere kor mykje og på kva slags område miljøkrav-styringsmidlet kan bidra til å redusere den negative miljøpåverknaden for å nå miljøkvalitetsmåla, heiter det.

Prioriterte produktområde

Ei sterkare styring og høgare effektivitet kan regjeringa få ved å peike ut prioriterte produktområde. Desse må ha relativt store innkjøpsvolum, kjøpast av stat, kommunar og landsting (fylkeskommunar) og ha ein monaleg negativ miljøpåverknad. Riksrevisionen meiner at dette vil gje redusert miljøpåverknad til låge transaksjonskostnader, og nemner den svenske prioriteringa av kjøp av miljøbilar som eit døme på vellukka prioritering av eit produktområde. Talet på prioriterte produktgrupper bør avgrensast til nokre få område, held Riksrevisionen fram.

Mellom tilrådingane til regjeringa finst òg ei understreking av at innkjøparane treng eit enkelt støtteverktøy for å kunne gjennomføre miljøkrav i innkjøpa sine på ein effektiv måte. Riksrevisionen skriv dessutan at innretningsmåla i handlingsplanen til regjeringa om meir bruk av miljøkrav, gjeld prosess og såleis ikkje retta inn mot dei nasjonale måla i den samla energi- og klimapolitikken. Rapportering og oppfølging må forbetrast når det gjeld miljøbil-satsinga, heiter det, og ansvaret til ulike statlege styresmakter er ikkje tydeleg nok i handlingsplanen.

Kostnad eller innsparing?

Riksrevisionen har elles rekna på om det er ein kostnad eller ein innsparing når det offentlege kjøper miljøbilar. Det er ikkje noko eintydig svar på det når ein ser på livslaupskostnadene, skriv revisorane. Resultatet av reknestykka syner at det er voluma og kva slags bilar ein kjøper, som er avgjerande. Dessutan er verknaden av kjøp av miljøbilar i det offentlege relativt avgrensa når det gjeld utsleppsreduksjon. Ein reduksjon på eit tonn utslepp kan anten koste om lag 3000 kroner eller føre med seg ein innsparing på nær 12 000 kroner, slår Riksrevisionen fast.

Løsere økonomistyring ved innovasjon?

AKF Utviklings- og innovasjonsprosjekter i samarbeid mellom offentlege og private innebærer risiko. Man risikerer å kaste millioner etter et prosjekt som kan ende med ikke å bli til noe som helst. To danske forskere tar derfor i en artikkel til orde for at man i det offentlige

innfører spesifikke utviklings- og innovasjonsbudsjetter, hvor det gjelder andre og løsere regler for økonomistyring og resultatoppfølging enn for alminnelige driftsbudsjetter.

AKF (Anvendt KommunalForskning) utgir et nyhetsbrev om offentlig-privat samarbeid (OPS), «OPP-Nyt - offentlig-private partnerskaper i forskning og praksis». I annen utgave 2011 rapporterte manager Guri Weihe, Ernst&Young og seniorforsker Ole Helby Petersen, AKF, fra en analyse utført på oppdrag fra Nordisk Ministerråd og Erhvervs- og Byggestyrelsen i Danmark. Den gjaldt erfaringene med innovative partnerskap på velferdsområdet i de nordiske landene. Grunnlaget var erfaringer fra 11 casestudier og en gjennomgåelse av de reguleringsmessige rammene for et slikt samarbeid.

Samarbeidene det er snakk om i analysen, er det danskene kaller OPI-prosjekter. Det er ingen fasttømret organisasjonsform for disse. Det dreier seg om at en offentlig og en privat aktør inngår en samarbeidsavtale i forbindelse med utvikling av en ny løsning. Målet er å fornye og utvikle offentlige velferdsløsninger.

Barrierer

I artikkelen pekes det på at anskaffelsesreglene i seg selv er en av de primære barrierer for prosjektene, likeledes at offentlige organisasjoner som produserer velferdsordninger, ikke har oppmerksomhet eller ressurser rettet mot å gjøre forretning eller arbeide for muligheter for partnerskap med private virksomheter. Selv om det finnes mange offentlige fond og andre finansieringsmuligheter, svarer de intervjuede, ifølge analysen, at det er vanskelig å finne rett finansieringskilde og at det er en tidkrevende og komplisert søknadsprosess.

En utfordring er hvordan det offentlige kan gjennomføre en ansvarlig økonomistyring av denne typen utviklingsprosjekter uten å kvele innovasjonen. Prosjektene er pr. definisjon risikofylte fordi det ikke er sikkert at prosjektet blir vellykket, skriver artikkelforfatterne:

- Man risikerer derfor å kaste millioner etter et prosjekt som kan ende med ikke å bli til noe som helst – og det krever både risikovillighet og en annen form for budsjettering enn man er vant med i den offentlige sektoren, heter det.

Innovasjonsbudsjetter

En mulig løsning, fremgår det av artikkelen i «OPP Nyt», er at man i den offentlige sektoren innfører spesifikke utviklings- og innovasjonsbudsjetter, hvor det gjelder andre og løsere regler for økonomistyring og resultatoppfølging enn for alminnelige driftsbudsjetter. Det sentrale er at det bygges inn en risikovillighet i de spesielle innovasjonsbudsjettene, slik at det blir større muligheter for å tenke nytt.

Artikkelforfatterne oppsummerer sine konklusjoner fremtidsrettede prosjekter av denne typen i seks punkter: En klar og tydelig juridisk ramme for prosjektene, en spesialenhet for slike prosjekter der stat, kommune og regioner er med, og en nasjonal kompetanseenhet for anskaffelser. Likeledes et utdannings- og treningsprogram for medarbeidere som arbeider med slike prosjekter, en felles inngang for søknader om økonomisk støtte og en felles nettportal der all informasjon om lover, manualer og erfaringer fra tidligere prosjekter finnes.

